

Aba-Novák Vilmos: Cirkusz

Aba-Novák Vilmos (Budapest, 1894. március 15. - Budapest, 1941. szeptember 29.)

Aba-Novák rajztanári végzettséget szerzett, majd külföldi tanulmányutakon is járt. Egyik legmeghatározóbb ilyen útja Itáliába vezetett, ahonnan hazatérve a cirkusz világvárával kezdett el foglalkozni.

Több egyházi és állami megbízást is kapott freskók festésére, így született meg 1936-ban a szegedi Hősök Kapuján látható festmény együttes is (melyet aztán 1945 után lemeszeltek, ma pedig ismét teljes valójában látható).

Aba-Novák Vilmos festészetére az expresszionizmus és az olasz novecento jellemző, ezek egyvelegében hozta létre alkotásait. Jellemző rá a harsány színkezelés, a groteszk megjelenítése és az emberekhez közeli, színes forgatógok ábrázolása.

Aba-Novák festészetében a cirkusz témája először 1930-ban jelent meg, mikor egy szombathelyi úr villáját kellett kidekorálnia. Innentől kezdve egyre többet alkot ebben a témában, olyannyira, hogy

haláláig az egyik legmeghatározóbb témája lesz ez a groteszk világ. Ő maga is igyekezett megismerni a cirkuszi életet közelebbről. Nemcsak lefestette a felállított színpadokat, hanem igyekezett a cirkuszok életében részt venni. Évente felkeresett egy-egy társulatot és hosszabb-rövidebb ideig velük utazott, így belülről tanulmányozhatta a társulat tagjait, a mutatványosokat, az ottani életet és a cirkusz színességét, nyomorúságát. Ebben a témában az általunk vizsgált kép az egyik legjelentősebbje.

Aba-Novák Vilmost tehát különösen vonzotta a vándorcirkuszok világa, mely a csillogó, szórakoztató, fénylő felszín alatt nyomorúságot mutat. Több ilyen témájú képet is festett, hol a színpad mögött várakozó artistákat, hol a fellépőket ábrázolja, színes, mozgalmas kompozíciókban, azt megmutatva, hogy a rongyokban is lehet királyi és érdekes az előadó. Mindezt úgy mutatja be nekünk,

mintha az egész világ egyfajta cirkusz lenne, az álarcosok, szemfényvesztők, bohócok porondja.

Első ránézésre zsúfolt kompozícióval állunk szemben. A házak tetői egymást érik, a színpad az otthonok tövében helyezkedik el, a plakátok is egymást takarják és a porondon is sok a fellépő, nem beszélve az előtérben, a kép alján elhelyezkedő sokaságról. De a zsúfoltságot nemcsak az elemek, a figurák sokaságával érzékelteti Aba-Novák, hanem a színek sokféleségével, azok harsányságával is, így folyamatos vándorlásra kényszeríti a szemünket.

Színek tekintetében a hideg és a meleg színek folyamatosan váltakoznak, csak úgy, mint a vonalak és a foltszerű alakok. Mindez azt az ellentmondást erősíti, ami a cirkuszok világát is jellemezte ebben az időszakban. A gazdag színpadi kép mögött akár szenvedés, nyomorúság is található, mégis ha a fellépők kilépnek, elvarázsolják a közönséget játékkal.

Az alakok erősen karakterizáltak, így nem kell jól kivehető arcot festenie hozzá Aba-Nováknak, hogy felismerjük, ki kicsoda. A beállítások, a külső megjelenés mind lehetővé teszik, hogy felismerjük, az egyes karakterek kit is alakítanak az előre betanult előadásban.

A képen, a zongora alakú színpadkép feliratán a Néparéna szó látható. Ez a 20. századi magyar cirkusztörténelem egyik meghatározó helyszíne volt, a Városliget keleti oldalán helyezkedett el. A cirkusz tökéletesen illett Aba-Novák festészeti témáiba, mivel maga a cirkusz is groteszk volt: míg a gazdagabb urak, a középosztály a székekről figyelte az előadást, teljes pompájában, addig a szegény fiatalok, utcagyerekek igyekeztek leleskelő

nyílásokat találni a cirkusz körül, hogy ha csak néhány percre is, de ők is részesei lehessenek e különös világnak.

Amint láthatjuk, a térábrázolás elemei többnyire hiányoznak, mégis 3 dimenzióban tudjuk látni a képet. A színpad porondja, és a díszlet rövidülésben látható, a messzebb lévő alakok is kisebbek, valamint a házak tetői egymást takarják. Mégsem jelenik meg a háttér ködbevesző szürkésebb, elmosottabb színhasználata, és a zsúfoltság miatt valahogy nehezebben lehet észrevenni a perspektívát kialakító elemeket és nem is lehet minden vonalat egy gyújtópontba húzni.

Festményei igen hasonlítanak a 19. századi plakátművészet sematikusságához, ahol hasonlóan a képünkhöz, a színek és a formák kaptak nagy hangsúlyt.

Forrás: <http://mek.oszk.hu/04300/04309/html/eletrajz.htm>

Javasolt témák:

- színek, alakok, formák használata
- csoportépítés
- plakátművészet sajátosságai
- Aba-Novák Vilmos szegedi kötődése

Korosztály:

6-8. osztály

1. játék – Hol látjátok a képen?

A képen is megtalálható formák keresése az 1. melléklet alapján.

Keressék meg a gyerekek a pedagógus által felmutatott képek párját a festményen.

Ez a feladat segítség a formák és a részletek megfigyeléséhez.

- zongora – színpad formája
- indián sátor – bohócsapka
- homokóra – piros kabát
- háromszög vonalzó – házak teteje
- bikaszarv – színpad tetején dísz
- béka – bohóc
- hajóárboc vitorlával – függöny
- gorilla – plakáton bokszoló

3. játék – Történet

- Ez a játék, hasonlóan az előzőkhöz, a kép megfigyelésére szolgál, így a gyerekek megfigyelik az alakokat. Emellett továbbgondolják azok történetét, és mivel mozogni is kell a feladathoz, jobban koncentrálnak a témára.
- Először mindenképpen ismertessük a feladatot a gyerekekkel, mert ha megkapják a számukat, kevésbé fognak odafigyelni a pedagógusra.
- Osszuk fel az osztályt 2 csoportra úgy, hogy mindenki kap egy számot, 1-est, vagy 2-est, így mindenki az 1-es vagy a 2-es csoportba kerül. Ha többen vannak, mint 20-an, akkor válasszunk ki 10 gyereket véletlenszerűen: ők lesznek a színpadon lévő artisták, zenészek, a többiek pedig a közönség.
- A kiválasztott 10 gyerek vegye fel a színpadon lévő előadók testhelyzetét, a többiek alkotják majd a közönséget a kép alsó részéről.
- Akik beállnak pózba a színpadon, kezdjenek el játszani. Ők hogyan folytatnák az általuk felvett alakok történetét? Ha megmozdulnának, szerintük mit csinálnának? Mutassák be, mozogjanak. Eközben a közönség feladata, hogy megfigyelje őket.
- A közönség szerint is ezt csinálnák az előadók? Így mozognának? Vagy szerintük teljesen másképp történe az egész? Mondják el mit gondolnak, akár be is mutathatják ők maguk is az elképzeléseiket. Mint közönség, mit várnak el az egyes szereplőktől, mit csináljanak, hogy megérje jegyet váltaniuk erre az előadásra?

2. játék - Szójáték

Mit látsz a képen? Mindenki mondjon egy szót, amit a képen lát, vagy arról eszébe jut. Tárgyakat, érzéseket, hangulatot, színeket, bármit. Ha a gyerek nem tud mondani semmit néhány másodperc várakozás után sem, leül, kiesett a játékból. A többiek folytatják körben, míg csak egy gyerek marad állva.

Ez a feladat is jó lehetőség arra, hogy a gyerekek megfigyeljék a részleteket, a kép minden egyes darabkáját és akár továbbgondolják.

Példák az elhangozható szavakra:

- sárga, piros, lila, kék, barna, szürke
- rózsaszín, emberek
- zenész, bohóc, erőművész, boksz
- ikrek, trió, duó, dob, tuba
- szék, plakát, színpad, függöny, arc,
- díszlet, ég, házak
- közönség, (szalma) kalap

